

TSEMENDILINNAS

Aastal 1944

18. novembril 1944. a. ilmus fašistidest vabastatud Virumaal maakonna ajalehe «Viru Sõna» esimene number. Seal on ka kirjutis «Kunda vabrikus».

«Suur osa vabrikutöölisest on vanad töölised, kes on siin veetnud kogu oma elu. Valuga südames pidid nad vaatama, kuidas Saksa vallutajad ekspluaateerisid vabrikut ja pigistasid temast välja viimase. Kolme aasta jooksul ei saanud vabrik ainsatki remonti. Taganedes tahtsid sakslased vabriku hävitada. Nud manööverdasiid vabrikuhoonete vahele rongi, mille vagunid süüdati, et häviksids tules vagunid ja süttiks vabrik. Leegid kandusid vagunilt vagunile ja peagi oleks süttinud vabrikki. Märkates põlevaid vaguneid taipas depoo-tööline Koidu vaenlase kavatsusi. Kiiresti sööstis ta vedurile ja juhtis põleva rongi eemale. Vabrik oli päästetud.

Töölised said andmeid, et sakslased kavatsesid vabrikut õhku lasta. Kiiresti organiseeriti töölise hulgast valve. Öösel,

kui saksa lõhkujad lähenesid vabrikule, pidasid töölised nad kinni. Kokkupõrkes tapeti kaks sakslast. Nii päästsid töölised Kunda vabriku.

Sakslastel oli kavatsus purustada peale vabriku ka Ubja kaevandus, kust saadakse vabriku jaoks vajalik kütteenaine — põlevkivi.

Tänu töölise vahelesegamisele ei õnnestunud neil ka siin oma plaani läbi viia. Lõhkeaine, mis oli määratud kaevanduse lõhkumiseks, valati töölise poolt veega üle ja muudeti kasutamiskõlbmatuks.

Tsemendi tootmiseks oli vajalik suurem remont, mis lõpetati 23. oktoobril. Nüüd toodab vabrik juba uuesti tsementi, mida meie kodumaa praegu nii väga vajab.»

Linn sünnib teist korda

Viiekümnendate aastate lõpul ilmusid Kundasse geodeedid. Mõõdeti ja uuriti. Maasse taoti vaiasid. Linnarahvas juba teadis — uut tehast hakatakse ehitama. Kümme korda vägevamat kui vana.

Vabariiklike komsomolijatelehtede veergudele ilmusid pealkirjad «Punane Kunda» — üleliiduline komsomoli loõkehitus». Kunda nimi omandas noorte hulgas erilise tõmbejõu. Siia sõidevi Tallinnast ja Tartust, Võrust ja Saaremaalt, tsemenditehast tulid ehitama noored Ukrainast, Valgevene küladest ning paljudest teistest paikadest.

Kuulsaks said sellised nimed, nagu Boriss Kassimtsev, Viktor Zelinski, Viktor Solodtšuk, Arved Pöder, Karl Tilk, Jekaterina Anžulatova ning kümned teised.

Aasta 1961 oli üleliidulisel komsomoli loõkehitusel suurte tegude aastaks. Lasti käiku kaks klinkripõletusahju, kodumaa hakkas saama sadu tuhandeid tonne tsementi.

Loo algul oli juttu sellest, et fašistid tahtsid tehase hävitada. Uuele tehasele aga saabusid seadmed Saksa Demokraatlikust

Vabariigist. Demokraatlikult Saksamaalt saabusid Kundasse spetsialistid, kes aitasid seadmeid kohale monteerida. Nõu ja jõuga olid abis ka Poola insenerid. Koos uue tehasega kerkis ka uus linnaosa mitmekorruseliste elumajadega, terve Uus-Kunda. Majades on keskküte, veevärk, mullu hakati kortereid ka gasifitseerima. Tänavu kevadel võtsid kundalased tõsiselt käsile linna heakorramise. Tulemused teevad silmale rõõmu. Uute elumajade ümbrus on muutunud palju nägusamaks.

Tehasest lenduv tolm oli Kundas põliseks kirumisobjektiks. Ka seda on jäänud palju-palju vähemaks. Võimsad elektrifiltid püüavad tolmutuha kinni ja see läheb põldude väetamiseks.

Koos tsemenditehase ehituse algusega rajati Kundasse betooni, mördi ja raudbetooni valmistamiseks tootmisbaas. Number 22-ga ristiti Kundasse asutatud autobaas. Hakkas tööle tsemenditehase eterniiditseh. Rõõmustavaid sündmusi oli Kundas viimastel aastatel päris kuhjaga.

Tänavu pandi aegunud seadmetega vana tsemenditehas seisma. Kui kolmas tehnoloogiline liin tuleval aastal valmis saab, hakkame rääkima juba miljonnitonnilisest tsemenditoodangust.

* * *

Fašistid jätsid Kundasse maha rüüstatud ja risustatud koolimaja. Kürestiti seati see korda. Kundas avati keskkool. Linnas, kus kodanlikul ajal polnud võimalik keskharidust omandada, on nüüd mitmed õppeasutused. Kõigepealt keskkool, mis kolis 1962. aasta sügisel uude majja. Endises koolimajas aga avati vene õppekeelega 8-klassiline kool.

Uus tsemenditehas vajab teadmistega inimesi ning Kunda sai juurde Tallinna Ehitus- ja Mehaanikatehnikumi filiaali. Mullu sügisel andis filiaal juba esimesed lõpetajad.

Läinud aastal avati ka lastemuusikakool. Kümned tsemenditootjad ning ehitajad on omandanud keskhariduse töölisnoorte õhtukeskkoolis.

Enne sõda Kundas haiglat polnud. Tsemenditehase taanlastest direktor oli sellele rist vastu. Töölisel polevat mingit vajadust haiglavoodis vedeleda.

Sõja lõppedes sai Kunda 10-kohalise haigla. Arste oli üks. Siis suurendati voodikohade arvu viieteistkümnele. Mullu sügisel aga avati Kundas uus, 50 voodikohaga haigla. Arstide arvu on tublisti kasvanud «Punase Tähe» nõudnud aasta

Kunda Lastemuusikakool tekitab teist õppeaastat. Ülemisel pildil näeme akordioneriala õpilast Aime Põllumaad õpetaja Häli Varemäe juures tunnis.

Viimasel viiel aastal on Kundas arvukalt avatud uusi kauplusi. Ehitati söökla-restaurant ning kaubamaja. Kaubamajas on võitnud ostjate lugupidamise valmisriiete osakonna juhataja Maie Kahre (all pildil). Ta täiendab oma teadmisi kaugõpetel Tartu Riiklikus Ülikoolis.

maipühade numbrisse kirjutasin loo Kunda meditsiinitöötajatest. Muuhulgas märkisin, et kundalaste tervise eest hoolitseb viis arsti. Tänavu sügisel aga tuleb arstide arvuks kirjutada juba üheksa.

* * *

Tsemendilinn Kunda on kahekümne aasta jooksul kasvanud kaks korda. Endise tsemenditehase võimsus on nüüd ületatud rohkem kui pool tosinat korda «Punase Kunda» vabrikumärki tuntakse väga paljudel uus-ehitustel, nii meie kodumaal kui ka Soomes, Jugoslaavias ning Aafrika mandril.

K. ROIT